

Un segle amb Manuel Sanchis Guarner

Avui, amb motiu del centenari del naixement de Manuel Sanchis Guarner, el 9 de setembre, i també amb motiu dels trenta anys de la seua mort, el 16 de desembre, l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), organisme comú de les universitats de València, d'Alacant i Jaume I de Castelló, també vol recordar i retre homenatge al seu fundador el 1978 i primer director, no sols pel fet d'haver estat el filòleg valencià més destacat del segle xx sinó també per la seua personalitat humanista irrepetible.

Com és sabut, Manuel Sanchis Guarner va realitzar els estudis de filosofia i de dret a la Universitat de València, a partir de 1928. Tanmateix, l'especialització que aleshores ofería la nostra universitat dins dels estudis de lletres no era de filologia sinó d'història. Fou un estudiant brillant i compromès ideològicament i políticament. Es va vincular a la directiva d'Acció Cultural Valenciana, entitat nacionalista fundada el 1930 per estudiants i llicenciats, i va participar en la revista *Acció Valenciana*. La seua vocació, ja des de primera hora, però, era, d'entre totes les manifestacions culturals, la filologia. Aviat s'hi vinculà. L'any 1932 va formar part dels signants de les *Normes* de Castelló. El curs 1931-1932 fou becat a Madrid per realitzar estudis de doctorat, al Centro de Estudios Históricos (1933-1936), on fou deixeble de Menéndez Pidal, Navarro Tomás i Américo Castro; s'especialitzà en fonètica i dialectologia i va conèixer i treballar amb Francesc de Borja Moll en incorporar-se a l'equip que confeccionava l'*Atlas lingüístico de la Península Ibérica*. De 1933 és la primera versió i edició del llibre *La llengua dels valencians*, editat llavors a la col·lecció «Quaderns d'Orientació Valencianista» de l'editorial L'Estel, col·lecció dirigida per Adolf Pizcueta. El 1934, per la militància valencianista, va conèixer Enric Valor, del qual enguany també ha fet els cent anys del seu naixement.

Amb l'arribada del franquisme fou empresonat (1939-1943) per ser capità de l'exèrcit de la República durant la guerra. Hi estigué durant aproximadament mig any, al camp de concentració de presoners de Salamanca i, després, a la presó de Montolivet. La condemna de dotze anys de reclusió fou reduïda i en va complir tres. En recuperar la llibertat, va viure setze anys a Mallorca, treballant amb l'amic Francesc de Borja Moll, on col·laborà en la redacció del monumental *Diccionari català-valencià-balear*. El desembre de 1951 en la presentació d'aquest diccionari a València va conèixer Vicent Andrés Estellés. Abans, a la fi dels anys quaranta, amb l'assistència a les tertúlies de Torre durant un dels seus viatges a València, havia conegut Joan Fuster.

L'any 1954, mitjançant la gestió del degà de Filosofia i Lletres Francisco Sánchez Castañer i durant el rectorat de José Corts Grau, Sanchis va impartir cursos d'extensió universitària sobre llengua i cultura valencianes, que es repetiren els anys següents. Mentrestant residia encara a la ciutat de les Illes Balears, on deia als amics que només deixaria Mallorca per València.

L'any 1959 no acceptà l'oferiment d'incorporar-se a la Universitat de Barcelona i tornà definitivament a viure a València. El 1961 va ingressar a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), per a cobrir ell i Francesc de Borja Moll les vacants dels escriptors Carles Riba i Josep Maria López Picó. Durant els anys seixanta va impartir com a professor no numerari cursos de lingüística romànica, de lingüística indoeuropea, de gramàtica general i cursos de llengua i cultura valencianes a la nostra universitat. Des d'aleshores sempre dedicà una part important dels seus esforços a cursets monogràfics sobre lingüística valenciana, per a elevar a la categoria universitària els estudis sobre la llengua i la cultura catalanes al País Valencià. També participà en cursos de la Càtedra Mediterráneo de la Facultat de Filosofia i Lletres realitzats durant l'estiu a Peníscola. Com s'ha dit i recordem alguns, durant els anys setanta, s'incorporà plenament i es dedicà intensament a la Universitat de València, a la docència, a la investigació i a la gestió.

Sanchis Guarner sempre va tenir la idea de crear un organisme dedicat a l'estudi i la investigació de la llengua catalana al País Valencià. Tot i que el 1975 havia constituït el Departament de Lingüística Valenciana, en el qual un any després va prendre possessió de l'agregació durant el rectorat de Rafael Báguena amb un jurament en llengua catalana, Sanchis considerava el departament com un organisme que s'havia de dedicar sobretot a la docència universitària. Llavors, calia un altre organisme, més de recerca, que assumís la dedicació a l'estudi i investigació de la llengua pròpia, i que tingués també especial atenció a la difusió i formació extrauniversitària i dels docents; i alhora que pogués ser un referent d'assessorament tècnic en matèria lingüística. Per això va fundar i dirigir l'Institut de Filologia Valenciana (IFV), creat per Ordre ministerial de l'11 de juliol de 1978 (*Boletín Oficial del Estado*, núm. 249, de 18 d'octubre de 1978), esdevingut des de 1994 in-

teruniversitari pel fet d'haver incorporat seus de les universitats d'Alacant i Jaume I de Castelló. Amb l'antic IFV, per tant, s'acomplia un dels seus reptes. Aquest és el segon institut d'investigació més antic de la Universitat de València.

Aviat, Sanchis Guarner va desviar a l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE), creat el 1969 i del qual fou director des del setembre de 1976 a proposta del rector Manuel Cobo del Rosal, la directriu de difusió i formació de docents, mitjançant els Cursos de lingüística valenciana i la seua didàctica, concebuts per a la formació en llengua pròpia dels professionals de l'ensenyament. D'aquells cursos van sorgir milers d'alumnes com a professors preparats.

Durant els dos anys en què Sanchis Guarner fou director de l'IFV aquest concentrà la seua activitat investigadora en la publicació de monografies sobre la llengua i la literatura catalanes al País Valencià i elaborà nombrosos informes d'assessorament tècnic sobre noms i denominacions de municipis a requeriment dels primers ajuntaments democràtics. En la direcció de l'IFV, el substituïren Joan Fuster i, després, Antoni Ferrando.

L'organisme creat amb tanta energia i dedicació, des del 1978 i durant trentatres anys, ha continuat la tasca encetada pel mestre fundador, a qui ha dedicat la seua col·lecció més emblemàtica d'estudis i monografies, la «Biblioteca Sanchis Guarner», coeditada amb Publicacions de l'Abadia de Montserrat, la qual consta a hores d'ara d'un fons de setanta-cinc llibres editats. També aquest organisme enguany ha celebrat els cinquanta números de la revista *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*. Un clar precedent d'aquesta activitat investigadora actual fou la primera col·lecció de llibres que va tenir l'IFV, anomenada «Monografies i Assaigs», la qual s'inaugurà, com a primera monografia, amb el llibre de Sanchis *El sector progressista de la Renaixença valenciana* (1978). També aquell 1978 l'IFV va publicar el dictamen de la Facultat de Filologia *Informe sobre la llengua al País Valencià*, en un moment de confusió sobre la identitat del valencià impulsat per alguns partits polítics i per algun mitjà de comunicació de la ciutat de València. A l'IFV participaren, des de primera hora, els seus primers deixebles: Antoni Ferrando, Jaume Pérez Montaner o Vicent Simbor, entre d'altres.

Només per València podia deixar Mallorca, havia dit. Sanchis estimava València, la llengua, les llengües, la història, la cultura... Va publicar més d'un centenar de llibres, articles i pròlegs..., una part molt important dels quals tracten sobre el País Valencià: *La llengua dels valencians* (1933), *Gramàtica valenciana* (1950), *Els pobles valencians parlen els uns dels altres* (1963-1982), *Renaixença al País Valencià* (1968), *La ciutat de València* (1972) o, entre molts d'altres, *Els inicis del teatre valencià modern. 1845-1874* (1980), el seu últim llibre. Precisament per això, tanmateix, per la seua obra i la seua tasca fou vetat el 1971 com a possible cronista de la ciutat de València; el 1977 fou expulsat de Lo Rat Penat; al desembre de 1978 va rebre com a regal un paquet bomba; durant la Comissió Mixta del Decret de bilin-

güisme fou boicotejat ell i les seues propostes constantment per la Unión de Centro Democrático, o fou qüestionat i insultat repetidament pel conegut diari de la premsa valenciana *Las Provincias*. Aviat farà trenta anys de la seua mort, un 16 de desembre, i convé no oblidar aquella pintada ignominiosa que va aparèixer al cementiri en el seu soterrament: «Sanchis Guarner, per fi has caigut».

Deia el mestre Sanchis Guarner, a l'epíleg de *La llengua dels valencians*, que la llengua és una activitat espiritual, i que per al conreu de l'espiritualitat cal, primerament, amor i, després, tenir les idees clares. Per l'amor amb què es va dedicar a la filologia i en concret a la filologia catalana i per la claredat de les seues idees i el seu mestratge, avui dia 20 d'octubre de 2011, en aquesta mateixa facultat de la qual fou degà a la fi de la seua vida, l'IIFV li ret homenatge amb dues taules redones, que es complementen i que pretenen oferir una panoràmica de la personalitat i l'obra del mestre. La primera taula, moderada per Miquel Nicolàs, revisa moments i aspectes de la seua vida i de la seua personalitat, amb els treballs dels estudiosos Santi Cortés i Rosanna Cantavella i amb Alfons Llorenç. La segona taula, moderada per Antoni Ferrando, se centra en la revisió de la seua tasca i algunes aportacions com a filòleg, mitjançant les interessants intervencions de Joan Veny, Brauli Montoya i Vicent Simbor. Finalment, concloem el conjunt de la sessió amb la conferència de Vicent Pitarch sobre la vinculació de Sanchis a la Secció Filològica de l'IEC. A més a més, aquest acte de l'IIFV tindrà en els propers dies dues activitats complementàries a les universitats d'Alacant i de Castelló, amb dues conferències de l'estudiós i biògraf de Sanchis Guarner, Santi Cortés.

FERRAN CARBÓ
Universitat de València